

A cigány az égben és pokolban

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy cigány meg két szegény ember. Egyszer ezek így hárman kimentek az erdőre fáért. Hát amint vágják a fát, egyszer megszólal valamelyik:

- Mi lenne, ha az Isten egy-egy kívánságunkat teljesítené?

Mondja az egyik szegény ember - Azt kívánnám, hogy mikor hazamegyek, ott lenne egy tál kolbász meg egy fehér cipő az asztalomon.

- Én meg - mondja a másik - azt kívánnám, hogy egy tál túrós lepény lenne az asztalomon.

A cigány gondolta, hogy hiába kíván akármit, csak nem teljesedik az be, tréfálni akart egy kicsit:

- Én meg azt kívánnám, hogy - éppen teherben fekszik a feleségem - mikorra hazamegyek, tizenkét rajkója lenne neki.

No ez abban maradt.

Este, amint hazavitték a fát, bemegy az egyik szegény ember a házába, hát ott a tál kolbász meg a fehér cipó; bemegy a másik is, hát ott a tál túrós lepény; hazamegy a cigány is, éppen ott találja a bábaasszonyt, tenné le a fát a szögletbe, rákiált a bába: "Ne tegye kend oda, ott gyerek van", tenné a másik szögletbe: "Oda se tegye kend, ott is gyerek van", tenné a kuckóba: "Oda meg éppen ne tegye kend, mert ott két gyerek is van", tenné ide, tenné oda, mindenütt tele van a ház gyerekekkel, sehova sem lehet letenni. Utoljára megharagszik a cigány:

- Ejnye, disznó teremtetted, hát hány gyerek van itt?

- Biz itt - felel a bábaasszony - éppen kerek szám tizenkettő.

Megijed erre a cigány.

- No, én tizenharmad magammal nem leszek egy háznál, mert az szerencsétlen szám! Inkább elmennék a pokolba kályhafűtőnek.

Alig mondta ki, mindjárt ott termett egy sánta ördög, nyakon csípte, elvitte a pokolba kályhafűtőnek.

A tizenkét rajkó nőtt, növekedett, úgyannyira, hogy mindnyájan legénykört értek.

Egyszer a legkisebbik kérdezi az anyjától:

- Édesanyám, sohase volt nekünk édesapánk? Vagy ha volt, hova lett, hogy én sose hallottam róla semmit?

- Bizony nektek, fiam, volt; de mikor megszülettetek, azt mondta, hogy a tizenhárom szerencsétlen szám, ő nem lesz tizenharmad magával egy fedél alatt, kiment a házból, azóta senki se látta.

- No, ha így van, édesanyám, majd megkeresem én, haza is hozom.

Ezzel a cigányfiú elindult világra az apját keresni. Kereste, kereste, már az egész föld kerekéjét összejárta utána, de csak nem akadt rá.

Amint így keresi egy erdőben, megtalál egy nagy nyárfát, aminek a hegye az égbe ért, a gyökere meg a pokolba. "No - gondolja magában -, ha a földön nincs az apám, az égben kell neki lenni; fölmegek, legalább odafönt is széjjelnézek." Ezzel elővett egy fejszét, elkezdett magának grádicsot vágni a fába. Mindig feljebb, mindig feljebb vágta maga előtt a grádicsot, utoljára fölért az égbe.

Amint fölér, széjjelnéz, látja a tömérdek sok lelket a mennyország kapuja előtt álldogálni, de az neki mindegy volt, ellökdöste őket az útból jobbra-balra, odament a kapuhoz, bekopogtatott rajta.

- Ki van ott? - kérdezi belülről Szent Péter.

- Én vagyok, a Zsiga cigány tizenkettedik fia.

- Most nem lehet bejönni, várakozzál.

- Nem várok biz én, nem az az én dolgom, hanem eresszenek be, hadd keressem meg az apámat.

- Már, fiam, most nem ereszhetlek be, nincs itthon az Isten, majd ha hazajön, azzal beszélj.

A cigány látta, hogy már így semmire sem megy, kapta magát, behajította a kalapját a kapun.

- Jaj, Szent Péter uram, befűtta a szél a kalapomat, adja ki!

- Kiadnám biz én, fiam, de messze elgurult, nem is látom; míg érte járnék, míg keresgélném, a sok ménkű lélek mind bebujkálna a kapu alatt a kutyabejáráson.

- No, hát eresszen be kelmed, majd megkeresem én!

- Jaj, fiam, de ha nem lehet; mondtam már.

- No hiszen jól van, majd bepanaszolom az Istennek, csak jöjjön haza, hogy kelmed benn fogja a más ember igaz jószágát.

Szent Péternek mit volt mit tenni, félt, hogy megpirongatja az Isten, hát beeresztette a cigányt, de megígértette vele, hogy amint a kalapot megtalálja, visszajön. Meg is ígérte az, de bizony neki esze ágában se volt, hogy megtartsa; nem bánta ő, csak hogy egyszer belől lehetett; megkereste a kalapját, a fejibe nyomta, azzal elindult az apját keresni meg széjjelnézni egy kicsit. Amint így kódorog, egyszer egy dombhoz ér, melynek a legtetején egy nagy karos szalmaszék volt, körülötte meg sok gyalogszék. Az a nagy karosszék volt az Isten széke, abból meg lehetett látni az egész világot, eget, földet, tengereket; a gyalogszékeken meg az angyalok szoktak ülni. A cigány nekiindult a dombnak; mikor az Isten székéhez ért, se kérdett, se hallott, beleült, elkezdett bámulni, hogy milyen messze lehet onnan látni. Amint így nézeget, szemébe ötlük az apja viskója, mindjárt jobban odanéz, hogyha az anyját megláthatná; egyszer észreveszi, hogy a szomszéd cigány éppen akkor akarja ellopni az anyja egyetlenegy, nagy üggyel-bajjal lopott malacát. "No hiszen megállj - gondolja magában-, majd rád ijesztenek most" - felkap egy gyalogszéket, utána vágja, de biz az még csak közel se járt hozzá, felkap egy másikat, az sem éri, így aztán a harmadikat, negyediket, ötödiket... elkezdett ugyancsak hajigálni az apró székekkel.

Amint legjavában hajigálódzik, jön ám haza maga az Isten.

- Hát te mit hajigálsz itt, te gézengúz?

- Hogyne hajigálnék, felséges uram, mikor látom, hogy a szomszédunk el akarja lopni, de azóta el is lopta az édesanyám malacát. Azt akartam oldalba ütni, de nem tudtam.

- Jaj hé - felelt az Isten -, ha én minden emberhez egy széket vágnék, aki egy malacot ellop, nem győzne engem a világ minden fúró-faragó embere se székekkel. Azért azt mondom, hogy elhordd magad a mennyországból, mert ebrúdon vettetlek ki.

Megijedt a cigány, úgy elotródott, mintha ott se lett volna. Mikor kívül volt a mennyország kapuján, elkezdett gondolkodni, hogy hol lehet az apja, ha se a földön, se az égből nincs. "Már bizonyosan a pokolban van, az ördögök vitték el - gondolta magában -, hanem nem fognak ki rajtam, elmegyek oda is, majd megtanítom én őket."

Azzal elindult, meg sem állott, míg a pokol határába nem ért.

Amint ott megy, mendegél, előtalál egy regiment katonát.

- Hová mégy, cigány? - kérdezik a katonák.

- Megyek a pokolba, az apámat keresem.

- De oda ugyan hiába mégy; mi is azért voltunk ott, mert az ördögök ellopták a királyunk egyetlen leányát, azt akartuk visszavenni, de biz azok nem adták, pedig a királyunk annak ígérte a leányt fele királyságával együtt, aki visszahozza. Azért jobb lesz, ha tovább nem is mégy, hanem visszafordulsz.

- Biz én nem fordulok, ha már eddig jöttem - felelt a cigánylegény, s odább ment a maga útján. Egyszer érkezett a pokol kapujához. Bekopogtat rajta.

- Itthon van-e a Plutó?

- Nincsen.

- No hát adjátok ki az apámat, tudom, hogy itt van.

- Nem adjuk bizony mi, nem bolondultunk meg.

- Hiszen jól van, majd kiadnátok még, tudom istenem, ha kellene.

Az ördögök csak nevették; a cigány meg Se kérdett, Se hallott tovább egy szót sem, hanem elővett egy ásót, elkezdett lépegetni a pokol kapuja előtt előre és hátra, az ásóval pécéztette a helyet szél-tibe-hosszába. Meglátja ezt egy ördög, odamegy hozzá.

- Mit csinálsz, te cigánylegény?

- Biz én csak egy templomot rakok ide, hogy se ki, se be ne járhattok a pokolba, míg az apámat ki nem adjátok.

Megijedt erre az ördög, mindjárt beszaladt, kihozta az öreg cigányt.

- No, itt az apád, most már mehetsz dolgozdra.

- Hohó! Nem addig van ám az, ha az imént ki nem adtátok, egy tapodtat sem megyek addig, míg a királykisasszonyt is ki nem adjátok.

- Jaj, cigány, csak azt ne kérd, inkább adunk aranyat, ezüstöt, amennyit elbírsz.

- Nem kell nekem sem aranyatok, sem ezüstötök, csak a királykisasszony.

- Jaj, csak addig várj, míg Plutó hazajön.

- Nem várok én egy szempillantást se. Adjátok, nem adjátok? Mindjárt olyan anyaszentegyházat építek ide, hogy maga Plutó is kiszorul a pokolból.

Nagyon megijedtek az ördögök, kiadták a királykisasszonyt, hárman aztán elindultak a felvilág felé.

Hazamegyen Plutó a pokolba, mindjárt észreveszi, hogy mi hibázik.

- Hát a királykisasszony hol van?

- Biz azt odaadtuk egy cigánynak, mert azt mondta, hogy ha oda nem adjuk, olyan templomot épít a kapu elébe, hogy se ki, se be nem tudunk járni.

- Ó, bolondok! - mondja Plutó. - Hiszen nem tudott volna az templomot építeni, nem is volt neki, amiből csinálja. Eredj utána mindjárt, futárom, hozd vissza tőle.

Elindult a futár, utol is érte a cigányt nemsokára.

- Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

- Nem adom biz én ilyen legénynek, mint te vagy. Kiállok én teveled akármiben.

- No, hát fussunk versenyt - felelt az ördög.

Meglátja a cigány, hogy ott fekszik a bokorban egy nyúl.

- Ó, szegény ördög - mondja nagy kevélyen -, ilyen legénnyel, mint te vagy, nem is futtatok magam, csak az öcsémet küldöm. Eredj, szólítsd, ott delel a bokorban.

Odamegy az ördög a bokorhoz, a nyúl felriad, elkezd szaladni, de biz annak még csak nyomába se hághatott. Mindjárt sejtette, hogy a cigány különb gyerek nála, nem is merte tovább kérni a királykisasszonyt, visszament nagy szégyenszemre a pokolba.

- Hát hol a királykisasszony? - kérdi Plutó.

- Biz az odamaradt, mert így meg így jártam. - Itt elbeszélte, hogy hogyan járt.

- Ó, te bolond, hiszen nem az öccse volt az, hanem nyúl, nem tudott volna a cigány fiú szaladni. Eredj utána te, fiam, buzogányos, hozd vissza tőle a királykisasszonyt.

Útnak eredt a buzogányos, utol is érte csakhamar.

- Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

- Még ilyen legénynek, mint te vagy, nem adom. Kiállok én akármiben veled.

- Lássuk hát, ki tudja ezt a kétmázsás buzogányt magasabbra hajítani.

- No, hajítsd először!

Az ördög fölhajította olyan magasra, hogy alig látszott. Amint leesett, a cigány megfogta a nyelét, azzal elkezdett kiabálni:

- Bátyám! Bátyám!

- Hát te kinek kiabálsz? - kérdi az ördög.

- Biz én csak a bátyámnak, aki kovács a másvilágon, felhajítom neki a buzogányt, hasznát veheti ennek a sok jó vasnak.

- Jaj, inkább ne is hajíts, maradjon a tiéd a királykisasszony, csak a buzogányomnak végire ne járj.

Ez is kisasszony nélkül ment vissza a pokolba. Ettől is kérdezte Plutó:

- Hát hol a királykisasszony?

- Biz azt nem hozhattam el, mert így meg így jártam a cigánnyal.

- Ó, te bolond, hiszen nem bírta volna az a buzogányodat meg se mozdítani. Eredj utána te, fiam, ostoros, hozd vissza tőle.

Utána indult az ostoros ördög, el is érte.

- Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt!

- Különb legénynek se, mint te. Kiállok én versenyre veled.

- Tudsz-e hát ezzel a karikás ostorral nagyobbát kondítani, mint én?

- Csak kondíts, hadd lám, mit tudsz.

Az ördög kondított akkorát, mint egy ágyú.

- No, cigány, kondíts párját!

A cigány nem szólt semmit, hanem elővett három abroncsot, beabroncsolta először szép

gyengén a királykisasszony fejét, azután az apjáét, utoljára a magáét.

- Hát te mit csinálsz? - kérdi az ördög.

- Csak a fejünket abroncsolom be, mert mindjárt akkorát kondítok, hogy akinek be nem lesz abroncsolva a feje, szétreped.

- No, hát abroncsold be az enyimet is.

A cigány elkezdte abroncsolni az ördög fejét, de olyan erősen, hogy utoljára az ördög könyörgésre fogta a dolgot:

- Jaj, ne szorítsd már jobban, inkább legyen tied a királykisasszony.

Erre aztán megtágította a cigány az abroncsot, az ördög visszament nagy pironkodva.

- Hát hol a kisasszony? - kérdi ettől is Plutó.

- Nem hozhattam biz azt vissza, mert így meg így jártam az abroncsolással.

- Ó, te bolond, hiszen nem tudott volna a cigány semekkorát se kondítani. Eredj utána te, kocsisom, hozd vissza már valahára.

Útnak ered Plutó kocsisa egy vasvillával, utol is éri a cigányt.

- Hohó, cigány, add vissza a királykisasszonyt, mert mindjárt agyonszúrlak!

- Nem félek én attól - feleli a cigány. - De így a sík földön nem nagy mesterség viaskodni; ha legény vagy, állj ennek a sövénynek a belső oldalára, én majd kívül állok, lássuk, ki tudja a sövényen keresztül jobban összeszurkálni a másikat.

Az ördögnél egy kétágú vasvilla volt, a cigánynál pedig egy nyárs.

Azzal elkezdtek szurkálódzni a sövényen át, de biz az ördög sose tudott átszúrni a kétágú vasvillával, mert az mindig megakadt a sövényben, a cigány meg a nyárssal úgy összevissza szurkálta az ördögöt, hogy utoljára megsokallta a dolgot, szaladásnak eredt, visszanyargalt a pokolba.

- Hát te se hoztad vissza a királykisasszonyt? - kérdi Plutó.

- Nem lehetett, mert így meg így jártam, ugyancsak összeszurkált a cigány.

- Úgy kell, bolond, hisz a sövényen át a kétágú vasvillával egyet sem lehetett szúrni. Eredj utána te, fiam, szabó, próbálj szerencsét vele.

Nekirugaszkodik az ördögök szabója, utoléri egy kis ház mellett a cigányt.

- Hohó, cigány, ha kell a királykisasszony, állj ki velem versenyre!

- Szívesen - feleli a cigány -, hát mi a te mesterséged?

- Az enyém a varrás, próbáljuk meg, ki tud jobban varrni. Gyere, menjünk be ebbe a kis házba, varrjunk versenyt.

Bementek hát, hozzáfogtak a varráshoz. Az ördög, hogy ne kelljen a cérnát sokszor húzogatni a tűbe, olyan hosszút behúzott, hogy minden öltésnél ki kellett az ablakon ugrani; a cigány meg a kurta cérnával szaporán öltögetett, úgyhogy az ördög alig öltött még tízet-húszat, már ő készen volt. Így tehát ez az ördög sem nyerhette el a királykisasszonyt; üres kézzel visszakullogott.

- Hát te is a királykisasszony nélkül jössz vissza? - kérdi Plutó.

- Úgy bizony, mert nagyon jól tud az a cigány varrni; olyan hosszú cérnát húztam a tűbe, hogy minden öltésnél ki kellett ugranom az ablakon, ő meg csak kurtát, mégis hamarabb kész lett vele.

- Ó, bolond, hisz éppen azzal telt el a sok idő, míg kiugráltál, beugráltál. Szaladj utána te, fiam, kanász, hátha te el tudnád venni tőle.

Vesd el magad! - utána rugaszkodik az ördögök kanásza, utoléri éppen a pokol határánál.

- Hohó, cigány, nem a tied ám a királykisasszony!

- Hát kié?

- Azé, aki jobban érti a kanászmesterséget. Itt van egy nagy disznóól, tele disznóval, ha ebből több disznót ki tudsz hajtani egy óra alatt, mint én, elviheted a királykisasszonyt.

- Nem bánom - feleli a cigány.

- De hát miről ismerjük meg, hogy melyik disznót ki hajtotta ki? - kérdi az ördög.

- Én majd - feleli a cigány - csak a göndör farkúakat hajtom, te meg hajtsd az egyenes farkúakat.

Erre az ördög is ráállott; azzal hozzáfogtak a disznóhajtáshoz. A cigány kihajtott húszat-harmincat, azzal lefeküdt, az ördög meg az egész óra alatt kereste az egyenes farkú disznókat; a sok disznót mind felzavarta, mind kiszaladt az ólból. Mikor aztán eltelt az óra, szólította a cigány az ördögöt:

- No, ördög, olvassuk meg, melyik több, a göndör farkú-e vagy az egyenes farkú?

Elkezdtek keresni, de bizony egyet sem leltek egyenes farkút; megint a cigány lett a nyertes. Az ördög visszament leesett állal a pokolba, a cigány pedig a királykisasszonnyal kiért a pokol határából, tovább nem volt rajta hatalma Plutónak.

Amint felértek erre a világra, egyenesen a királykisasszony édesatyjához mentek. Mikor a király meglátta egyetlen kedves leányát, mikor megtudta, hogy milyen nagy bajjal, milyen sok veszedelem közt tudta megszabadítani a cigány, mindjárt beváltotta ígéretét, hozzáadta a leányt fele királyságával együtt, nagy lakodalmat csaptak, ettek-ittak, még most is élnek, ha meg nem haltak.

A vén cigány pedig hazament a többi tizenegy rajkójához.

Arany László

Magyar népmesék - Móra Ferenc Könyvkiadó

Budapest - 1979